

Mindenki csak próbálja kiheverni, hogy véget ért a gyerekkora

Cirok Szabó Istvánnal Berényi Sarolta beszélget

– *Mikor és hogyan kerültél közel az irodalomhoz?*

– Nagyon sokáig nem olvastam semmit, így maradtak ki például a klasszikusok is. Azt hiszem, egy kötelezőt olvastam el, de nem emlékszem a címére. Nem vagyok rá büszke, és már nagyon bánom, el kellett volna őket olvasni, nemhiába kötelező olvasmányok. Én ezt soha nem csináltam, egyszerűen kikerültem, más érdekelt, a foci meg a zene, így nem olvastam igazából semmit az általános iskolában, nem is írtam semmit. Édesanyám magyartanár, sokszor volt otthon szó irodalomról, szóval azért mégsem volt annyira könnyű elkerülni. Aztán a gimiben találkoztam először az irodalommal, valamilyen kortárs verseskötet volt. Azt értettem, vagy nagyjából értettem, nem hagyott teljesen hidegen. Nem emlékszem, hogy melyik is volt pontosan. Amik akkor futottak, amik akkor nagyon menők és frissek voltak. Bejött a slamhullám is, akkor már bőven hallgattam hiphopot, nem tudom. Závada, de ő is azért került a látóterembe, mert a nővérem már Pesten lakott, és hazahozott nekem egy Závada-kötetet, azt elolvastam, és akkor azt gondoltam, hogy jó, akkor ez az irodalom.

– *Említetted, hogy anyukád magyartanár, arra következtetek ebből, hogy kiskorodban sokat olvastak fel neked, ez mennyire meghatározó élmény a számodra?*

– Inkább csak próbálkoztak, hogy teljesen őszinte legyek. Le voltunk ültetve mindketten, de engem jobban érdekelt, hogy kimenjek az udvarra játszani. Esti meséket is olvastak fel, de erre úgy emlékszik a család, hogy én mindig elaludtam két mondat után, a nővérem viszont nem tudott elaludni, amíg meg nem tudta, mi a mese vége.

Édesanyám akkoriban még egyetemre járt, készült a vizsgáira, közben tanított, készült az óráira, mi pedig nyilván ott voltunk körülötte. Olyankor sok érdekes dolgot mesélt a költőkről, főleg életrajzi történeteket, szóval inkább ez volt a meghatározó. Egészen sok mindent tudtam már olyan költőkről, akiknek a szövegeivel csak évekkel később találkoztam először.

– *Mi volt előbb, a vers vagy a slam?*

– Tulajdonképpen egyik sem. Akkor még nem igazán tudtam, hogy vannak határok vers és slam között. Inkább csak Tokodival (Tokodi Krisztofferrel – a szerk. megjegyzése) szórakoztattuk egymást, mindenféle rímelő sorokat karcoltunk az asztalra, tipikus gimis dolgok. De talán azt mondanám, hogy a vers mindig is jobban érdekelt, a slam inkább csak azért volt érdekes, mert új volt, ott másról és máshogyan lehet írni, de mindig is versorientált voltam.

– *Említetted, hogy a zene is fontos az életedben, van egy zenekarotok, A varázsló kertje. Először a verseidet zenésítettétek meg. Előfordul már olyan is, hogy dalszöveget írsz? Van egyáltalán határ vers és dalszöveg közt?*

– Nem tudok dalszöveget írni. Az a helyzet, hogy ennek is biztosan vannak formai követelményei. Egy dalszöveg alapvetően máshogyan működik, mint egy vers, azt nem olvassa az ember, hanem hallgatja, vannak refrénjei, vannak olyan sorok, amik megmaradnak az emberben, bevésődnek. Nagyjából egy időben azzal, hogy megkaptam az első gitáromat, elkezdtem magyar alternatív zenekarokat hallgatni. Akkoriban voltak próbálkozásaim, de semmi komoly. Aztán elkezdtünk Tokodival együtt zenélni, de soha nem dolgoztunk például feldolgozásokkal, ennek nagyon is érzem a hiányát, hiszen nem lettem egy technikás zenész. Aztán a többiek jobban elmentek ebbe az irányba, én pedig még sokáig ugyanazt a négy akkordot forgattam. Jobban érdekelt mindig a létrehozás, hogy valami sajátot csináljunk, mint az, hogy mások dalait játsszuk, de ha az ember általános iskolában sok 30Y-t hallgat, akkor a szövegei becszolisak lesznek. Egyszerűbbnek tűnt a zenére verset írni, mint dalszöveget.

– *Sokan mondják, hogy a dalszöveg egyben vers is, ez érvényes fordítva is, nem? Erről mit gondolsz?*

– A kedvenc dalszövegíróimat legalább olyan helyre pozicionálom, mint a kedvenc költőimet. Szerintem egy dalszöveg is működhet versként, de tényleg nem tudok sokat a dalszövegekről, mert feladtam,

mielőtt még komolyabban is elmélyedhettem volna bennük. Nem is próbáltam a dalszöveget versként kezelni, a verset pedig dalszövegként, mert nehéz igazából. Nem láttam erre könnyű utat.

– *Visszatérve a slamre, azt mondtad egy interjúban, hogy neked az tetszik benne, hogy underground. Ha jól tudom, már felhagytál a slammeléssel, annak, hogy a slam kilépett az underground keretei közül, van köze ahhoz, hogy már nem igazán műveled?*

– Lehet, hogy már nem underground, több helyről is hallottam, hogy elveszítette ezt a jellegét, de ezzel semmi baj nincs. Nyert egy csomó mást velem, és ami a legfontosabb, most már sok emberhez eljut. Az igazi értékéből nem veszített szerintem, csak már nekem nem annyira érdekes. Azt vettem észre, hogy vannak bevett sémák a slamben, gondolok itt a hangsúlyokra, a poénokra, mintha lenne egy előre meghatározott felépítése a szövegeknek. Közben országos bajnokságok vannak, slamtáborok, rajongói oldalak, még könyvek is jelentek meg a témában. Kinőtte az undergroundot, de ezzel tényleg semmi bajom sincs.

– *Nekem a slam, vagy csak egyszerűen az, hogy fent vagyok a színpadon, egy tök nagy flow-t ad, te enélkül is kiteljesedsz a zenében, vagy még visszatérhet a slam, esetleg egy másik előadói műfaj?*

– A varázsló kertjés projekt nálam átvette a slam poetry szerepét. Sokkal jobban élvezem úgy a fellépéseket, hogy vannak még mellettem legalább ketten a színpadon, sokkal könnyebb úgy kiállni, ráadásul osztozunk a felelősségen is. Nem volt igazán nagy sikerélményem a slammel kapcsolatban, nincs is hozzá elég bátorságom.

– *Nem lehet, hogy azért érezted ezt, mert amikor még ebben igazán benne voltál, nem volt lehetőség sikeresnek lenni a slamben?*

– Nem gondolom, hogy így lenne. Ez közhely, de tényleg mindegy, hogy hány ember hallgatja a szövegeidet. Lehet, úgy tűnik, hogy amikor én csináltam, akkor még nem volt a slamnek közönsége Vajdaságban, de nagyon hamar megtalálták egymást a slamet kedvelő emberek. Nincs sok évem a slam poetry-ben, megőrzött slamszövegem annál kevesebb. Ráadásul mindig is nagyon félős voltam, és mindent az utolsó pillanatra hagyok, tényleg nem nekem való a slam. Emlékszem, 2013-ban, harmadikos gimnazistaként voltam a slam közepén, és volt az Irodalmi Jelennek egy Slam School Poetry elnevezésű rendezvénye, ahova jelentkeztem. Megírtam életem első slam szövegét, a *Szabadkát*, fölvevük otthon kamerával, elküldtük.

Visszahívtak Pestre a döntőre, és a vonaton írtam meg a döntős szöveget. Most el tudod képzelni? Egy gimis srác, életében nem állt még színpadon slam poetry-vel, és megy föl Budapestre az Akváriumba, egyébként oda, ahol Kemény Zsófi meg a hozzá hasonlóak slammelnek. A szerencsém az volt, hogy rohadt hosszú az út Szabadkától Budapestig, volt négy órám, összekapartam másfél oldalt. De emlékszem, még akkor is írtam a buszon, amikor nővérem kolijából a Deákra mentünk.

– *A verseknél nem érzel ilyen nyomást? Csak akkor küldesz szöveget, ha már van kész versed, vagy inkább a határidő motivál ott is?*

– Ugyanígy néz ki ez is. Ha van egy határidő, akkor előző nap kezdem el, ha éjfél a határidő, akkor aznap, de azért már készülök. Nekem ebből a szempontból szerencsém van a határidőkkel. Maga a versírás 10–15 perc, de csak azért, mert előtte egy hónapig agyalok rajta, vagy legalább két hétig. Addig nem ülök le verset írni, amíg nincs kész a fejemben. Egyszer mondta Tamás (Celler Kiss Tamás – a szerk. megjegyzése), hogy néha úgy ír verset, hogy csak elkezdí és nem tudja, merre halad majd a szöveg. Nyilván én is megpróbáltam, de ez a módszer nekem sose ment. Mert sikerélmény, ha megírok egy verset, és ha kicsit is jónak érzem, esetleg megmutatom egy-két embernek, és azt mondják, hogy így jó, vagy nem olyan rossz, akkor már úgy érzem, nem ment el a fenébe a napom, hanem csináltam valamit. Ha kérnek szöveget, megnézem, hogy mi a minimum, amit kérnek, ha három vers, akkor három. Nálam az ihletből írás, bármit is jelentsen ez, nem működik túlzottan. Pedig hallottam már elég sok embertől, hogy leültette az ihlet és írt, csak írt. Nekem ilyen élményem soha nem volt, el se tudom képzelni, hogy ez milyen lehet. Ha létezik ihlet, akkor lehet, hogy már én is találkoztam vele, de én nem ülök neki rögtön leírni, mert ha nem tudom egyből leírni, akkor ott is hagyom.

– *Jegyzetelsz, vagy a fejedben tudod tartani az ötleteket?*

– A fejemben tudom tartani őket. Szoktam jegyzetelni, de sosem tudom előre, hogy lesz-e belőle vers. A jegyzetek általában egy-két szóból állnak. Találok egy szót, aminek nem tudom, hogy miért, de van valami versértéke. Tényleg csak egy-két szó, esetleg egy mondat. Ezek általában a vers utolsó mondatai. Ezek a mondatok nem fognak egy egész verset eredményezni, inkább csak beillenek egy meglévő problémába, vagy inkább kinyitják azt, mint egy lakatot. Az

ember gondolkodik, forgatja napokig, hetekig a problémát, és eljut egy utolsó őszinte mondatig, és általában azokat szoktam felírni. Én így szoktam verset írni, hogy visszafelé írom meg, mindig a vége van meg, és onnantól vissza a kezdőpontig. Az ember gondolkodik rajta egy csomót, végül átlátja a dolgot, megvan, hogy honnan indult és hova jutott el, onnan már könnyű visszafejteni.

– *A víz az egész kötetten végigfolyik. Mennyire tudatosan használ sz motívumokat?*

– Volt pár versem, és valahogy mindig ugyanazokhoz a témákhoz tértem vissza, mindig ugyanazok a motívumok jöttek elő. A többi csak egyszerű matek, az ember azt mondja, hogy jó, akkor ennyi versből már kijön egy kötet. Azt hiszem, ez így tudat alatt elkezd működni, és onnantól kezdve már nem is nagyon tudom kontrollálni, egyszerűen ha megragad a víz, akkor keresem minden formáját.

– *2014 óta publikálsz. Miért pont 2018-ban jött el az a pillanat, hogy elküldd a kéziratot a kiadónak?*

– Mert lassan írok és nagyon keveset. Korábban össze se jött volna egy kötetre való, ez az egyik oldala a történetnek. A másik oldala, hogy még mindig nem vagyok benne biztos, hogy ennek a kötetnek van létjogosultsága, hogy ennek tényleg meg kell jelennie. Csak azért, hogy legyen egy könyvem, hogy megszabaduljak ezektől a versektől, azért tök fölösleges kiadni, ha tényleg van több értéke, ha tényleg nem csak ennyire öncélú a dolog, akkor persze oké.

– *Van olyan vers, ami évekkal ezelőtt jelent meg a Hídban, és a kötetben is ugyanúgy van jelen. A már publikált szövegeiden soha nem változtatasz? Szabad egyáltalán változtatni rajtuk? Egy kicsit olyan, mintha a régi énedbe nyúlnál bele, nem?*

– Függetlenül attól, hogy akkor mit gondoltam és most mit gondolok, a vers ott van. Ha még mindig megállja a helyét, ha úgy érzem, hogy még mond nekem és másoknak is valamit, akkor úgy hagyom. De nekem nincsenek félkész szövegeim, pont azért, mert ha nem sikerül egyből megírnom egy verset, akkor hagyom a fenébe. Tamás is mondta, hogy nézzem át a régi szövegeimet, írjam át őket, tegyek még hozzájuk, biztos vannak ott jó gondolatok. Megpróbáltam, vannak megmaradt dolgok, de nem sikerültek. Okkal nem sikerült megírnom őket az adott pillanatban, most meg már végképp nem tudnám őket befejezni.

– *A szerkesztésnél ez mennyire okozott nehézséget? Mi van akkor, ha megmutatod valakinek, és azt mondja, hogy jó ez a vers, de egy-egy sor itt meg itt azért még sántít?*

– Másokban jobban bízom, mint magamban. Emőke (Berényi Emőke – a szerk. megjegyzése), a kötet szerkesztője akármit mond, rábólintok, sőt nagyon örülök, ha a megfelelő irányba terel. A másik kulcsfontosságú ember pedig Tamás. Ő az első, akinek elküldöm az új szövegeket. Ameddig nem ír vissza és nem bólint rá, addig nem is küldöm el másnak. Hatalmas szerencsém van Tamással, akár a szakmai mentoromnak is nevezhetném, ha nem lenne az egyik legkedvesebb barátom.

– *Beszéljünk egy kicsit magáról a kötetről: a cím és a címadó vers szépen leképezi a kötet struktúráját. Alapvetően érzem a felnőtté válás kérdéskörét és folyamatát a versekben. Az alapján, amit eddig mondtál, te is a versek által váltál felnőtté. Mennyire volt ez a koncepció tudatos?*

– Mindenképpen az *Agancspark* című vers a kötet középpontja. Már csak azért is, mert ebben a versben válik ketté a lírai én gyerekkora, itt tisztázódik, hogy van egy igazi, megtörtént gyerekkor, és van egy alternatív. A vers végén nem lehet eldönteni, hogy létezik-e a lírai én, ezt szerettem volna fönntartani.

– *A Lékhorgászat című ciklusban megjelenik mindenféle formájában a víz, ami valósággal átfolyik a kötetben. Te szabadkai vagy, ahol nincs a két nagy vajdasági folyó közül egyik sem, az érdekelne, hogy mennyire vágyódsz a nagy vizek iránt?*

– Nehéz erről úgy beszélni, hogy az ne legyen tolnaiottós.

– *Teljesen jogos.*

– Szabadkán nincs víz, van Kelebián és Palicson. A közelben van, de pont ott, ahol én születtem, ahol a legtöbb időt töltöttem, ott nincs. Ez nem is vágyakozás, inkább csak érdeklődés a vizek iránt. Én nem nagyon láttam tengert egészen tavaly nyárig. Egyszer voltam nyaralni gyerekkoromban, van egy fotóalbum, és ott láttam, hogy voltam tengeren. Talán vannak emlékfoszlányok, de nem emlékszem, hogy milyen volt először a sós vízbe menni, és akkor tavaly nyáron először volt egy igazi tengerélményem. Elképzeli az ember, hogy sós lesz a víz, belemegy, és tök más. A tengervíz szinte nem is víz. Szóval nem is vágyódás a tenger, a vizek iránt, inkább csak kíváncsiság.

– *Saját magamból kiindulva, ha rossz a hangulatom itt, Budapesten, és átmegegyek az egyik hídon, arra gondolok, na jó, már csak ezért is megéri itt lenni. Változott-e bármi a vízzel kapcsolatos érzéseiden, amióta itt vagy?*

– Nekem is van ilyen élményem. Szeretek egyébként nagyon Budapesten élni, otthon érzem itt magam. Amikor a hidakra érek, és ott szétnézek, akkor van egy ilyen aha-élményem, hogy akkor ez Budapest, itt vagyok Budapesten, mennyire szép ez a város. Nem tudom, miért van az, hogy Budapest a hidakról a legszebb.

– *A város és természet kapcsolata nagyon érdekes a kötetben, igazából egyik sem túl hangsúlyos, ettől izgalmas. Mennyire fontos neked a természet?*

– Valahogy mindig az volt, hogy a természetben éreztem a legjobban magam. Másrészről pedig sokat inspirálódom a természetfilmekből. Ha mondanom kellene valakit, aki nagy hatással van a költészetemre, az David Attenborough lenne és az ő természetfilmjei. Ez nagyjából félig igaz, de nem kell annyira messzire menni, és magába néznie az embernek ahhoz, hogy verset írjon, vagy hogy igazán őszinte dolgokat írjon le, elég, ha csak kicsit jobban körbenéz. Tamás azt mondta, hogy zöld verseim vannak. Úgyhogy tagadhatatlan, van bennem egy ilyen érzés, hogy itt ez a bolygó, és minden erőnkkel azon vagyunk, hogy elpusztítsuk.

– *A verseidben nagyon szép, érzékletes képek vannak, ezek mikor kapcsolódnak be az írás folyamatába?*

– Tulajdonképpen azzal kezdődnek. Vannak ezek a képek, lehet, hogy csak stratégiák a környezetem megértésére. Látok egy szép képet, aminek úgy érzem, nem is hogy versértéke van, hanem már önmagában is egy vers. Ahogy tanulmányozza az ember ezeket a képeket, azt látja, hogy óhatatlanul is reflektálnak olyan dolgokra, amik amúgy az életében megtörténnek, vagy épp történnek a megfigyelővel. Lehet, hogy pont azáltal lesz belőle vers, hogy épp egy olyan időszakomat élem, amikor történik valami változás, és egy ilyen kép megmagyarázza azt, ami még nincs megmagyarázva az életemben.

– *Ezek az adott pillanat képei, vagy inkább flashbackeknek nevezhetnénk őket?*

– Van valami a múltban, ami valamiért becsípődött, és nem hagy nyugodni. Nem tudod megmagyarázni, miért, nem is tudsz vele igazából mit kezdeni, aztán meglátsz valamit, és hirtelen megérted, hogy ja, ez pont úgy működik, mint ami akkor történt velem. Akar-

va-akaratlanul a természet megmagyarázza neked, mondom ezt úgy, hogy nem akarok spirituális lenni. Messze áll tőlem a spiritualitás. A természet egyszerűen megmagyarázza. Lehet, hogy csak így vagyunk kitalálva, vagy csak elég idős a bolygó, a kultúra, az emberiség ahhoz, hogy olyan dolgok, amik megtörténnek veled, nem először történnek az életben. Kicsit ezeket a történéseket kölcsönkapod. Ezek olyan dolgok lehetnek, amik amúgy is megtörténnek, és így össze tudod kapcsolni a saját kis életedet valami nagyobbal.

– *Ez érdekes, a verseid olvasása közben is éreztem, hogy érzékelsz valamilyen felsőbb erőt, ezek szerint nálad ez a természet.*

– Igen, én a Földben hiszek, és nem a Föld-szellemben, és valószínűleg ez is egy síkja a spiritualitásnak, amit minden erőmmel próbálok tagadni, de nem lehet.

– *A kötet vizéről elevezve: egyszer publikáltál egy gyerekkverset, szeretnél még ezzel foglalkozni, vagy ez csak a felkérés hevében született?*

– Mindenféleképp szeretnék ezzel foglalkozni, nagyon szívesen írnék gyerekkverseket, már csak azért is, mert úgy érzem, ezzel tartozok magamnak, mert gyerekkoromban hidegen hagytak a versek. Úgy érzem, ezt be kell pótolnom. Most már nyilván nem úgy hatnak rám a gyerekkversek, mint hatottak volna gyerekkoromban, más módja nincs, meg kell írnom őket. Sokszor volt olyan érzésem versírás közben, hogy ettől a naiv hangtól és a sok gyerekkoros témától gyerekkversek lesznek. Ezzel akarok valamit kezdeni. Ugyanezen a hangon tényleg gyerekkverseket írni. Mert ez tényleg érdekel, az irodalomban most talán az érdekel a legjobban, ami a gyerekeknek szól.

– *Van egy dolog, ami különösen érdekel. Én az ún. gyerekhangot négy-hat éves kor körülre saccolnám, ami valószínűleg egy olyan kor, ami neked valamiért fontos.*

– Pont így, négy-hat éves kor között. Mert, ha jól tudom, három év előtt nem nagyon maradnak meg emlékek, és pont ez az érdekes. Megszületsz, eltelik három év az életedből, amire nem emlékszel, hogy mi történt akkor, ki voltál, kik vettek körül, nem tudsz még semmit, és akkor négyévesen ugyanúgy történnek veled a dolgok, mint előtte is, de azokra már vissza tudsz emlékezni. Szerintem ez egy érdekes időszak. Lehet, hogy ekkor lehet igazán hatni egy gyerekre, ebben az időszakban.

– *A család tengere című versed arról szól, hogy megkértétek a nagyapádat, hozzon tengervizet. Ez a vers az emlék és az emlékgyártás ha-*

tárán mozog. Vannak ebből az időszakból meghatározó emlékeid, nagy gyerekkori felfedezéseid?

– Ez a tengervizes pont egy ilyen emlék. Állt a víz az üvegben, néztem, hogy miért ilyen zavaros, nyilván megkóstoltam. De amik inkább megmaradtak, azok a családi dolgok, amik otthon történtek. Egy félig felépített ház, ami nem a szüleim hibája, mert nyilván mindent megtettek, senkinek sem a hibája. Nekem eddig nagyon úgy tűnik, hogy mindent a gyerekkorba vezetek vissza, nekem az egy nagyon áldott állapot volt, eddigi életemben akkor voltam a legboldogabb. Szerencsém van igazából, jó fej családom van, a legjobb haverom ott lakik tőlünk három házzal arrébb. Mindig idealizáltam a felnőtteket, hogy vannak a felnőttek meg vannak a gyerekek, és szégyen nem szégyen, én nemrég jöttem rá, hogy a felnőttek is voltak gyerekek. Apám mesélt valamit a gyerekkoráról, mikor legutóbb otthon voltam, elképzelttem apámat gyerekként, és akkor leesett valami, elérzékenyültem, hogy apám is volt gyerek, majdnem elsírtam magam. Nem tudom megmagyarázni, hogy ez miért van. Minél inkább haladok én is a felnőtté válás útján, annál inkább úgy érzem, hogy mindenki csak próbálja kiheverni, hogy véget ért a gyerekkora.

– Most kimondtad, hogy van a felnőtt és a gyerek, a kötetben pedig az én olvasatomban összemosódnak a határok az ének között.

– Ezen a gondolon indultam el, és nagyon sok vers a kötetben erre is épül, hogy – ez nem egy saját gondolat – mindenki ott a gyerek, mindenki volt gyerek. Magamból indulok ki nyilván, nehéz volt elengedni a gyerekkort. Volt gyerekkorom, nagyon jó volt. Volt egy iskoláskorom, nagyon jó volt. Aztán jön a gimni, az ember tinédzser lesz, elkezdi feszegetni a határokat, olyan embereket gyűjt maga köré, akikkel jól érzi magát, akik hasonlítanak rá. Ennek is vége lett, aztán jött az egyetem, ami sok esetben olyan, hogy próbálsz meghosszabbítani a gyerekkorodat. Most már tényleg ott vagyok, hogy végzek az egyetemen, ezt el is engedtem. A bulizgatás meg az egyetemi élet már nem hatnak meg annyira, viszont a családalapítás is tök messze van még, és ezt az úrt kéne kitöltenem magamban, erre lesz jó talán az irodalom, ez az egyetlen dolog, amiért nem bánom, hogy megjelenik a kötetem.